

реалізовано принципи верховенства права. Вона має як слід виконувати правові закони. В правовій державі право – це не наказ, а загальний регулятор, який йде від людини, а держава повинна оформити та гарантувати його.

Водночас з правовою державою має існувати громадянське суспільство. З сучасними та дієздатними соціальними інститутами. У соціальний інститут входять такі елементи як норми за якими буде жити суспільство, санкції, які будуть накладатися за відхилення від даних норм. Від того яким буде цей інститут, на що будуть спрямовані норми і санкції буде залежати те наскільки суспільство буде розвинутим, успішним та наскільки будуть виконуватися його права. Один із шляхів, що допомагає прийняти сучасну державу і канали її розвитку засновані на аналізі стосунків, які утворюються як у середині так і поза її межами. Насамперед це відносини у системі «влада – суспільство – громадянин». Цей шлях відіграє особливу роль у концепції правової держави.

Правова держава є таким типом держави у якому обов'язково має працювати режим конституційного управління. Коли Україна набула статусу незалежності, а пізніше з прийняттям конституції наша держава проголошена як суверенна, демократична, правова та соціальна держава. Головною рисою правової держави є зібраність діяльності органів державної влади у відношенні до громадян тільки на правових приписах і відповідно до них. Складності і прорахунки в Українській державі у цій області часто дають підстави говорити, що у неї «неправовий характер». В Українській державі дуже багато досягнень в багатьох сферах державного управління, але доки вона не реалізуватиме деяких принципів як верховенство прав людини та громадянина, права на свободу людини, поділ державної влади, до тих пір Україна не зможе об'єктивно називатися правовою державою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бисага и др. Права людини. Ужгород, 2003
2. Воронянський О. В. Масова соціальна комунікація як процес реалізації влади над суспільством. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. 2013. № 21. Вип. 23 (2). С. 63-68.
3. Воронянський О. В. и др. Національний суверенітет: український вимір в контексті світової політичної думки. Харків: «Міськдрук», ХНТУСГ імені Петра Василенка; ХНУБА, 2017. 284 с.
4. Воронянський О. В. Роль національного суверенітету в легітимації державної влади. Актуальні проблеми державного управління. 2012. № 2. С. 216-221.
5. Воронянський О. В. Концепт національного суверенітету як принцип реалізації політичних прав нації. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2011. № 9.
6. Калініченко В. В. и др. Історія України: від найдавніших часів до сьогодення. – 2016.
7. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр#Text>;
8. Людина і світ : підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Н. В. Назаренко [та ін.]. - Харків : Сидія, 2012. - 238 с.

Паляничка Данііл Дмитрович
Державний біотехнологічний університет
Науковий керівник – канд. іст. наук, проф. Воронянський О.В.

УЯВЛЕННЯ ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ В ДОКАПІТАЛІСТИЧНОМУ СВРОПЕЙСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Ще в стародавніх писемних джерелах, які дійшли до нас, зафіксована відмінність прав різних категорій людей (Закони Хаммурапі, господарські документи міст-держав Близького Сходу та Стародавнього Єгипту). У Біблії, яка зберегла деякі залишки уявлень і норм

родового суспільства, містяться як положення про рівність всіх людей, так і про виняткові права глав родів та великих патріархальних сімей, правителів, їх намісників тощо.

Сучасні ідеї прав і свобод, основи поділу влади, поняття природного права були закладені в античній філософії. Погляди давніх греків на права людини сформувались у загальному руслі міфологічних уявлень про те, що поліс (місто-держава) та його закони мають божественне походження і спираються на божественну справедливість. Право взагалі, права окремих людей та права громадян поліса (які фактично виділялися в окрему категорію) згідно з цим уявленням ґрунтуються не на силі, а на божественному порядку справедливості. Як право взагалі, так і права окремих людей неможливі без загальних норм поведінки, які виражають для всіх суб'єктів межі дозволеного і забороненого, визначений ступінь свободи. Там, де цей ступінь відсутній, немає й права. Тому чимало давньогрецьких мислителів у своїх творах наголошували на необхідності дотримуватися цього ступеня і «середини» в усіх справах і вчинках.

Відомий афінський державний діяч і законодавець Солон розумів закон (і його владу) як *поєднання права і сили*. Поряд з відмінністю між правом і законом його конструкція містила в собі й розуміння полісного закону як загальної форми офіційного визнання та вираження прав громадян полісу. Така загальність закону виражала *вимогу правової рівності*: усі громадяни рівні перед законом, перебувають під його захистом і підкорюються його загальнообов'язковим нормам.

Суттєвий внесок у розвиток юридичних уявлень про права людини був зроблений римськими юристами. Особливе значення в цьому процесі мали розроблені ними положення про суб'єкт права, правовий статус людей, свободу людей за природним правом, поділ права на приватне і публічне, справедливе і несправедливе право тощо. Вони також сформулювали більш чіткі погляди стосовно правового характеру взаємовідносин між індивідом і державою, співвідношення права особи й компетенції юридичних обов'язків, державно-правових засобів захисту прав людей тощо.

В епоху Середньовіччя поляризація правосуб'єктності вільної людини і безправ'я раба замінюється більш розгалуженою і деталізованою структурою права і правового спілкування відповідно до *станово-ієрархічного принципу будови феодального суспільства і функціонування феодального ладу* цілому. Для феодального права характерне більш жорстке нормування обсягу прав (так званих «привілеїв») для різних категорій — станів суспільства в залежності від місця, яке вони посідають у суспільній ієрархії. Різні соціальні статуси обумовлювали різні рівні прав-привілеїв людей в загальній піраміді феодальної системи. Права людини на цьому історичному щаблі залишаються різними за змістом та обсягом правами-привілеями членів різних станів.

Однак, незважаючи на пануючі у феодальному суспільстві, розділеному жорсткими соціальними перегородками, уявлення про природність людської нерівності, низка **середньовічних мислителів** пропонували й захищали ідею свободи і рівності всіх людей перед законом. Характерна в цьому відношенні антикріпосницька позиція відомого французького юриста XIII ст. Ф. де Бомануара, який стверджував, що кожна людина вільна, і прагнув до конкретизації даної ідеї у своїх юридичних працях.

Відомий християнський мислитель Фома Аквінський — засновник християнської доктрини права і держави — стверджував, що саме божественне походження державної влади зумовлює необхідність її прагнення досягнути загального блага членів держави, забезпечення умов для їх розумного і гідного життя. Ф. Аквінський обґрунтовував право народу на повалення тиранії, протиставляючи політичну *монархію* (тобто політичну форму правління на засадах законів і для «загального блага») *тиранії* (тобто правлінню в інтересах самого правителя в умовах беззаконня). Суттєве значення в розвитку християнських концепцій прав людини мало вчення Ф. Аквінського про природний закон: люди мають прагнути до самозбереження, продовження роду, пошуку істини. Це положення про божественну за своїм першоджерелом гідність усіх людей і їх природне право на цю гідність

стало значним внеском Ф. Аквінського у концепцію невід’ємних природних прав людини і відіграло значну роль у формуванні християнської ідей правової державності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронянський О. В., Зайончковський Ю. В., Романова С. С. Політологія з модулем «Україна, Європа, світ». – 2021.
2. Воронянський О., Міщенко Н. Всесвітня історія: Довідник. Харків: Видво «Ранок», 2009. 480 с.
3. Людина і світ : підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Н. В. Назаренко [та ін.]. - Харків : Сиція, 2012. - 238 с.
4. Моїсеева Н. І. Людина та сучасний комунікаційний простір. Філософія спілкування : Філософія. Психологія. Соціальна комунікація. 2014. № 7. С. 89- 94.
5. Моїсеева Н. І. Соціально-комунікаційна діяльність як історико-суспільна практика. Х. : ХНТУСГ, 2015. 392 с.

Ремізов Семен Вячеславович
Державний біотехнологічний університет
Науковий керівник – канд. іст. наук, проф. Воронянський О.В.

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОКОЛІНЬ ПРАВ ЛЮДИНИ

Систематика людських прав охоплює різноманітні аспекти. Існують декілька диференційовань; найбільш помітними є ті, які поділяють права людини відповідно до їх призначень та походження. Систематизація прав людини використовується, щоб розділити їх або розбити інформацію, щоб їх можна було вивчати та розглядати окремо.

Права людини поділяються на три категорії:

1. Права першого покоління, включаючи громадянські та політичні права.
2. Права другого покоління, такі як економічні, соціальні та культурні права.
3. Права третього покоління, такі як право на самовизначення та право на участь в інтересах спільної спадщини людства.

Перше покоління прав людини належить до політичних та громадянських прав. Ці права з’явилися в 16-17 сторіччях. Вони говорили про те, що обмежувати, а що не робити. Мало того, вважається, що люди зобов’язані мати змогу впливати на політику, яка у такий спосіб впливає на їх життя. У центрі руху дві ідеї: свобода особистості та захист особистості від держави.

Вони також включають право брати участь в управлінні державою та заборону тортур.

Права «першого покоління» визнані національними та міжнародними документами як невідокремлені обмеження. Окремі західні експерти схильні розглядати саме ці права як, власне кажучи, «права людини», і вважають, що права «другого покоління» і «третього покоління» є просто «соціальними притягненнями», тобто не тільки користуються правами, а й користуються привілеями, які покликані бути в тому чи іншому суспільстві. Привілей перерозподілу національного доходу за допомогою знедолених членів суспільства.

Права другого покоління мають відношення до економічних, культурних та соціальних прав. Вони були об’єднані й визнані в 19-му і 20-му сторіччях.

Ці права покликані гарантувати кращу якість життя людей і допомагати формувати соціальну та економічну політику, щоб кожен міг жити гідним життям.

З появою робітничого класу на початку індустріалізації ці права почали отримувати все більше міжнародне визнання, породжуючи нові вимоги та нові ідеї щодо гідного життя. Культурні, соціальні й економічні права були закріплені в Міжнародному пакті про соціальні, економічні та культурні права, а також в Європейській соціальній хартії Ради Європи.

Права третього покоління, також відомі як були включені та визнані під кінець 20 сторіччя. Це право на мир, безпеку, незалежність, на екологічно чисте навколишнє середовище, на соціальний і економічний розвиток як окремої людини, так і людства в